

Toytok, E. H. & Yıldırım M. B. (2018).Meslek liselerinde karşılaşılan disiplin sorunlarının sınıf düzeylerine göre dağılımlarının ve nedenlerinin incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18 (3), 1759-1778.

Geliş Tarihi: 29/06/2018

Kabul Tarihi: 08/10/2018

MESLEK LİSELERİNDE DİSİPLİN SORUNLARI VE NEDENLERİ

Esef Hakan TOYTOK*
Muhammet Bahadır YILDIRIM**

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, Siirt ilinde bulunan meslek liselerin de disiplin sorunlarını sınıf düzeyine göre dağılımını göstermek ve bu disiplin sorunlarının nedenlerini incelemektir. Araştırma karma bir yapıda olduğundan, açıklayıcı desen (Explanatory Design) yöntemi kullanılmıştır. Disiplin kayıtlarının ve öğrenci sayılarının sınıflar bazında hesaplanmasında nicel araştırma yöntemlerinden betimsel tarama modeli, disiplin sorunlarının nedenlerini belirlemede ise nitel araştırma yöntemlerinden betimsel analiz kullanılmıştır. Araştırma, 2011-2012 ile 2016-2017 eğitim-öğretim yılları arasında Siirt il merkezinden dört meslek lisesinde yer alan disiplin kurulu karar defterinin incelenmesi ve bu kurul üyesi 9 okul idarecisi, 3 rehber öğretmen ve 5 öğretmen ile bireysel olarak görüşülmüştür. Araştırmada elde edilen sonuçlara göre disiplin olaylarının sınıflar düzeyinde farklılaştığı görülmüştür. En çok ceza alan sınıf düzeyinin 11. sınıflar, en az ceza alan sınıf düzeyinin ise 12. sınıflar olduğu, okullarda öğrencilere ceza verilirken ödüllendirmenin ise hiç yapılmadığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Disiplin, suç, lisesi, öğrenci

DISCIPLINARY PROBLEMS AND CAUSES OF VOCATIONAL HIGH SCHOOLS

ABSTRACT

The purpose of this research is to determine how the discipline problems of the students studying in vocational high schools in Siirt city center are distributed with respect to grade variable and the causes of these discipline problems. Since the research has a mixed nature, an exploratory design is employed. In order to address the research question that is related to calculating number of discipline problems and number of students in each grade, descriptive screening method among the quantitative research methods is used. In order to address the research question that is related to the causes of discipline problems, descriptive analysis method among the qualitative research methods is used. This research was conducted by examining the disciplinary board decision books of four Vocational High Schools in Siirt city center between 2011-2012 and 2016-2017 academic years. In addition, 9 school administrators, 5 teachers and 3 school counseling teachers working on the Disciplinary Committee were interviewed. In accordance with the results obtained in this research, it was observed that number of discipline incidents vary with respect to grade. Most punishments were enforced to 11th grade students, while the minimum number of punishments were enforced to 12th grade students.

Key Words: Disciplin, crime, vocational high school, student

* Dr. Öğretim Üyesi, Siirt Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri, Bölümü/Eğitim Yönetimi Anabilim Dalı, hakantoytok@hotmail.com

** Milli Eğitim Bakanlığı, Siirt İl Milli Eğitim Müdürlüğü, muhammet4506@hotmail.com

1. GİRİŞ

İnsan doğduğu andan itibaren yaşamı boyunca sürekli bir değişme ve gelişme içerisinde. Bireyin uyumlu bir kişi olarak gelişiminde, yaşamın ilk yıllarında başlayan disiplin uygulamaları önem kazanmaktadır. Disiplin sözlük anlamı itibariyle; yasalara, konan kurallara uygun davranış, kişilerin içinde yaşadıkları topluluğun genel düşünce ve davranışlarına uymalarını sağlamak için alınan önlemlerin tümü, öğrenim dalı gibi anlamları ifade etmektedir. Bir başka tanımda disiplin; bireyin toplumsal kurallara uyumunun veya ideal değere ulaşmasının sağlanması amacıyla ile bazı ilgi, istek ve tepkilerinin yönlendirilmesi, olumsuz görülen davranışların önlenmesi ve bireye kendi iç tepkilerini kontrol etme ve yönlendirme alışkanlığının kazandırılması süreci olarak tanımlanmaktadır (Satoğlu, 2008). Kelime anlamıyla her ne kadar katılık, kuralcılık, cezalandırma gibi kavramları çağırırsa da gerçek anlamda disiplin, çocuğun uyumu üzerine yoğunlaşmakta ve davranışı yönlendirmeyi amaçlamaktadır (Dedeoğlu, 2010). Ayrıca disiplin olgusu toplumsal davranışlara ilişkin ölçümlerin belirlenmesini ve davranışların belirlenen ölçütlere uygun sürdürülmesini ifade etmektedir. Bu süreçte aynı zamanda davranışlara ilişkin kabul alanının tanımlanması ve kabul alanı dışında kalan davranışların da belirlenmesi söz konusudur (Yıldız ve Doğan, 2015). Eğitimde disiplin ise; öğrencilerden beklenen davranışları gösterip öğretmek, bu amaçla öğrencileri denetlemek, olumlu davranış için öğrencileri ödüllendirmek, olumsuz davranışlar için onları cezalandırmaktır (Başaran, 2013). Disiplin öğrenci davranışlarının eğitimciler tarafından kontrol edilmesi olarak anlaşılmaktadır. Oysa öğrenciler, bir başkası tarafından kontrol edilmek yerine, kendi davranışlarını kontrol etmeyi öğrenebilir ve zaman içinde pekiştirebilirlerse, söz konusu davranışları içselleştirerek alışkanlık haline getirebilirler (Baysal, 2009).

Sistemlerin amaçlarına ulaşabilmesi için sağlıklı bir düzen içinde çalışmaları gerekmektedir. Eğitim sisteminin de başarılı olabilmesi için düzenli bir çalışma ortamına sahip olmalıdır. Düzenli ve sağlıklı bir çalışma ortamının örgütlerde sağlanabilmesi için yöneticilerin kararlar alırken etik olmaları (Kıral, 2015) ve örgüt içerisindeki bireylerin disiplin kurallarına uymaları beklenmektedir (Dedeoğlu, 2010). Disiplin sorunlarının en aza indirilmesi için öncelikle mevcut disiplin sorunlarının neler olduğunun araştırılması gerekmektedir (Akar, 2006). Ancak hangi davranışın, başarıya ulaşmayı engellediğini ya da zorlaştırdığını belirlemek oldukça güçtür. Çünkü okul çok sayıda bireyin bir arada bulunduğu bir sosyal örgüttür. Öğrencilerin, başarılı olmak için gereksinim duyduğu koşulların birbirinden farklı olmasının yanı sıra hangi davranışları kimin, ne zaman, nasıl algılayacağı ve bunlardan nasıl etkileneceği konusunda kesin yargılarda bulunmak olanaksızdır. Bu nedenle, okulda disiplin sorunu olarak kabul edilen davranışları belirlemek, önlemek ve düzeltmek için çok yönlü bir bakış açısı gerekmektedir (Sarpkaya, 2005). Öğretmenler sık sık eğitim öğretim sürecinde öğrencilerin istenmeyen davranışları ile karşılaşmakta, özellikle mesleki açıdan yeterli deneyime sahip olmayan öğretmenler bu tür durumlar karşısında çaresizlikler yaşamaktadır. Sınıfta yaşanan disiplin sorunları diğer öğrencilerin öğrenme haklarına zarar vermekte ve eğitim-öğretim sürecini sekteye uğratmaktadır. Ayrıca sınıfta disiplin sorunları yaşayan öğretmenlerin moralleri bozulmakta, kendilerine karşı duydukları güven ve motivasyonları azalmaktadır. Hatta bazı öğretmenlerin bu mesleğin kendilerine uygun olmayan bir meslek olduğunu düşünmelerine neden olmaktadır (Yıldırım, 2010).

Öğretmen, yönetici ve velilerin en önemli sorunlarından birisi istenmeyen, öğrenme ortamını bozucu öğrenci davranışlarının artmasıdır. Genel olarak sınıflar gözlemlendiğinde hep bir ağızdan konuşan, birbiriyle sohbe dalmış, sınıfta gezinen, ayağını uzatarak dinlenen, birbirine tebeşir,

kâğıt gibi benzeri şeyleri atan öğrenciler görülmektedir. Her ne kadar istenmeyen davranışların en büyük etkisi davranışı yapan üzerinde gösterse de, diğer bir kısmı da öğretmeni, dersi ve tüm sınıf etkilemektedir (Çetin, 2013). Bu anlamda istenmeyen davranışların sınırlarının çizilmesi oldukça zordur. Çünkü davranışın istenmeyen nitelikte olmasını belirleyen etmenler; duruma, koşullara, mekâna vb. bir dizi değişkene bağlıdır (Demir, 2013). İstenmeyen davranışlar sınıflandırılırken dört temel ölçüt kullanılabilir. Bunlar; (1) davranışın, öğrencinin kendisinin ya da sınıftaki arkadaşlarının öğrenmesini engellemesi; (2) davranışın öğrencinin kendisinin ya da arkadaşlarının güvenliğini tehlikeye sokması, (3) okulun araç ve gereçlerine ya da arkadaşlarının eşyalarına zarar vermesi; (4) davranışın öğrencinin diğer öğrencilerin sosyalleşmesini engellemesi olarak tanımlanmaktadır (Korkmaz, 2003). Bu bağlamda bakıldığında okulda eğitsel çabaları engelleyen her türlü davranışı istenmeyen davranış olarak adlandırabiliriz. Küreselleşmenin ve hızlı bilgi dolaşımının tetiklediği sosyal değişmelere paralel olarak, gerek dünyada gerek Türkiye'de okullarda disiplin sorunlarında artış gözlemlenmektedir. Bu durum gecikmelere ya da eğitim ihtiyacının etkili ve sağlıklı bir biçimde yerine getirilememesine neden olmaktadır. Hızlı değişmelerin yaşandığı dünyada, küreselleşmenin etkisiyle Türkiye'de hızlı değişiklikler yaşanmaktadır. Bu değişmelere bağlı olarak tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de eğitim ve disiplin anlayışı değişmiş, bireyi temel alan bir anlayış önem kazanmıştır. Hangi anlayış kabul edilirse edilsin eğitim-öğretim sürecinde disiplin sorunlarının ortaya çıkması doğal bir durumdur. Burada önemli olan sorunları fark etmek, bu sorunlara karşı yılgınlık göstermeden ve ümitsizliğe kapılmadan doğru yöntemler ve yaklaşımlarla baş edebilmektir (Nazlı, 2015). Eğitim sürecinde karşılaşılan disiplin sorunlarının türlerinin çok çeşitli olmasının yanında nedenlerinde farklılık gösterdiği bilinmektedir. Kimi zaman sorunlu davranışların bireysel özelliklerden kaynaklandığı görülürken, kimi zaman da sosyal ilişkiler veya çevresel koşullardan kaynaklı olduğu görülmektedir (Gagnon, Gurel, ve Barber, 2017). Bu nedenle okullarda görülen disiplin sorunu yaratan davranışların nedenlerini sınırlı bir zaman dilimine ve değişkenlere dayandırarak anlamaya çalışmak doğru ve akılcı bir yaklaşım olarak görülmemektedir.

Genel olarak disiplin sorunları öğretim kademelerinin hepsinde görülebilir. Ancak özellikle ergenlik dönemine denk gelen ve kendini ispat etme arayışı içerisinde olan öğrenci yoğunluğunun daha fazla olduğu liselerde disiplin problemleri daha fazla görülmektedir. Özellikle akademik başarı düzeyi daha düşük olan öğrencilerin oluşturduğu meslek liselerinde disiplin problemlerinin yoğunluğunun daha da fazla olduğu görülmektedir.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı; 2011-2012 ile 2016-2017 eğitim-öğretim yılları arasında meslek lisesi öğrencilerinde görülen disiplin problemlerini ve bu disiplin problemlerinin nedenlerinin ortaya çıkarılmasıdır. Bu amaç doğrultusunda şu sorulara yanıt aranmıştır.

- 1- Meslek liselerinde disiplin problemine konu olan davranışlar nelerdir?
- 2- Meslek liselerinde disiplin problemlerinin sıklığı sınıf düzeylerine göre değişmekte midir?
- 3- Disiplin kurulu üyelerine göre meslek liselerinde disiplin problemlerinin oluşum nedenleri nedir?

1.2. Araştırmanın Önemi

Okullarda etkili öğrenme ortamlarının sağlanabilmesi için disiplin problemlerine konu olan davranışların ve nedenlerinin bilinmesi, bu davranışların sınıf düzeyinde nasıl bir dağılım gösterdiğinin bilinmesi gereklidir. Bu amaçla ilgili literatürdeki çalışmalar incelendiğinde pek

fazla bir çalışmanın yapılmadığı görülmektedir. Araştırma alandaki bu bilimsel boşluğu doldurmak ve meslek liselerindeki disiplin problemlerini anlamak açısından önem taşımaktadır.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada idareci ve öğretmen görüşlerinin alınması, disiplin kurulu karar defteri kayıtlarının incelenmesi gerektiğinden karma bir model kullanımına gidilmiştir. Karma araştırma modellerinden de açıklayıcı desen (Explanatory Design) yöntemi kullanılmıştır. Açıklayıcı desen yöntemi toplanan nicel verilerin derinlemesine açıklanması ya da tamamlanması için ihtiyaç duyulduğunda kullanılan bir yöntemdir (Fraenkel, Wallen ve Hyun, 2012). Disiplin kayıtlarının ve öğrenci sayılarının sınıflar bazında hesaplanmasında nicel araştırma yöntemlerinden betimsel tarama modeli, disiplin sorunlarının nedenlerini belirlemede ise doküman incelemesi ve görüşmeler yoluyla yapılacağı için nitel araştırma yöntemlerinden etnografik model kullanılarak araştırma gerçekleştirilmiştir. Betimsel tarama araştırmaları var olan durumu olduğu gibi şekilde betimleyerek açıklamaya çalışan ve araştırmaya konu olan özelliklerin belirlenmesi amacıyla yapılan (Can, 2014; Karasay, 2009), etnografik araştırmalar ise kültür analizi olarak da tanımlanan belge, doküman incelemesi ve kişi görüşmeleri yapılmak suretiyle bir konu hakkında derinlemesine bilgi toplamayı sağlayan araştırma yöntemleridir (Büyüköztürk, 2012).

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, Siirt il merkezinde bulunan üç meslek lisesi ile yetenek sınavı ile öğrenci alan, mesleki deneyim ve becerilerin kazandırıldığı, mesleki ders ağırlıklı bir programa sahip bir spor lisesi olmak üzere toplam dört lise oluşturmaktadır. Okullar ve öğrenci sayıları Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1.

Araştırmada Görüşme Yapılan Katılımcıların Dağılımları.

		Müdür	Müd.Yrd.	Öğretmen	Toplam
1	Y	1	2	2	5
2	X	1	1	2	4
3	Z	1	1	2	4
4	Q	1	1	2	4
	Toplam	4	5	8	17

Araştırmada evren ulaşılabilir bir özellik göstermiş olduğundan herhangi bir örneklem alma yoluna gidilmemiştir. Araştırmada söz konusu okulların 2011-2012 eğitim öğretim yılı disiplin kurulu kayıtları ile 2016-2017 yılı disiplin kurulu kayıtlarını da kapsayacak şekilde toplam altı akademik yılın disiplin kurulu kayıtları incelenmiştir. Araştırmaya 2017-2018 eğitim-öğretim yılı kayıtları dahil edilememiştir. Çünkü disiplin kurulu karar defterleri her eğitim-öğretim yılının sonunda doldurulmaktadır. Ancak bu dört okulun gönüllü olan disiplin kurulu üyeleri ile 2017-2018 birinci yarı yıl eğitim öğretim döneminin de görüşme yapılmıştır. Görüşme yapılan katılımcıların dağılımı Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2.*2011-2017 Eğitim-Öğretim Yılları Arası Öğrenci Sayıları*

	Okullar					
	Sınıflar	X lisesi	Y lisesi	Z lisesi	Q lisesi	Toplam
2011-2012	9	96	219	191	60	566
	10	47	72	134	50	303
	11	46	174	127	37	384
	12	46	155	149	41	391
2012-2013	9	97	280	219	67	663
	10	91	156	140	38	425
	11	47	73	131	42	293
	12	48	172	123	34	377
2013-2014	9	98	191	205	60	554
	10	98	169	161	45	473
	11	94	147	133	37	411
	12	47	52	132	42	273
2014-2015	9	150	152	234	72	608
	10	95	64	146	40	345
	11	99	162	152	43	456
	12	91	143	132	36	402
2015-2016	9	170	103	238	63	574
	10	149	93	145	59	446
	11	107	63	144	37	351
	12	106	160	154	44	464
2016-2017	9	138	161	141	63	503
	10	177	74	170	57	478
	11	154	91	136	62	443
	12	112	62	141	37	352
Toplam		2403	3188	3778	1166	10535

2.3. Veri Toplama Araçları ve Verilerin Analizi

Araştırmada çalışma kapsamında bu liselerde yer alan 6 yıllık disiplin kurulu karar defteri kayıtları incelenmiştir. Disiplin kurulu karar kayıt defterleri okullarda karşılaşılan disiplin problemlerinin kayıtlarının sistemli bir şekilde tutulduğu ve her eğitim-öğretim yılının sonunda doldurulmasının zorunlu olduğu resmi bir defterdir. Bu kayıt defteri araştırma için önemli bir veri kaynağı oluşturmuştur. Defterde yer alan kayıtlar incelenmiş, verilen cezaların nedenlerini ve sonuçlarını anlamak içinde disiplin kurulunun üyesi olan, bu okullarda görev yapan ve araştırmaya gönüllü katılan 9 okul idarecisi, 3 rehber öğretmen ve 5 sınıf öğretmeni ile bireysel olarak yüz yüze görüşme yapılmıştır. Görüşmede uzman görüşü alınarak geliştirilen ve Siirt'te 2 farklı lisede 2 müdür, 2 müdür yardımcısı ve 2 öğretmene ön uygulaması yapılarak yeniden düzenlenen 9 soruluk yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Disiplin kurulu kayıt defterinden elde edilen veriler kategorilerine ayrılarak frekans ve yüzdeleri hesaplanarak tablolaştırılmıştır. Disiplin kurulu üyeleriyle yapılan görüşmelere ilişkin veriler betimsel analiz yöntemi yoluyla yorumlanmıştır. Görüşmede idareciler için A1-A2..., öğretmenler için B1-B2 gibi kodlar kullanılmıştır. Ayrıca araştırma kapsamında ele alınan okulların ifşa edilmemesi için X, Y, Z ve Q kodları kullanılmıştır.

Araştırmada görüşme formunda kullanılan sorular;

- 4- Okulunuzda disiplin problemleriyle hiç karşılaştınız mı? Evet ise daha çok hangi davranışlarla karşılaştınız, açıklar mısınız?
- 5- Disiplin problemleri sizce hangi sınıf düzeyinde daha fazla görülebilir? Neden?
- 6- Disiplin problemlerine karşı yapılan uygulamalar hakkında bilgi verebilir misiniz?
- 7- Okul yönetimi disiplin problemlerini engellemede ya da ortadan kaldırmada sizce nasıl etkili olabilir?
- 8- Disiplin problemlerinin ortaya çıkmasında sizce kültürel farklar etkili midir? Neden?
- 9- Kayıtlara göre okullarda bazı yıllarda disiplin problemlerine dayalı verilen cezalarda artış olmasını nasıl değerlendiriyorsunuz?
- 10- Sizce öğrencilerin disiplin problemi oluşturan davranışlarının altında yatan temel neden ya da nedenler neler olabilir?
- 11- Disiplin kurullarınca verilen cezaların etkili olduğunu düşünüyor musunuz? Neden?
- 12- Sizce disiplin problemlerinin çözülmesi ya da azalması için neler yapılabilir?

3.BULGULAR

Bu bölümde araştırma kapsamında ele alınan Siirt il merkezindeki liselerde incelenen belgelerde ve yapılan görüşmelerde elde edilen veriler tablolaştırılarak sunulmuştur. Bu okullardan Y Lisesine ilişkin bulgular Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3.

Y Lisesine İlişkin Disiplin Kurulu Kayıtları

	Kınama										Kısa Süreli Uzaklaştırma							Toplam	
	K1	K2	K3	K4	K5	K6	K8	K9	K10	U1	U2	U3	U4	U5	U6	U7	OD		ÖEDÇ
2011-2012	9		1	1															2
	10			3					1										4
	11		1																1
	12	2																	2
2012-2013	9				8				1								1		10
	10	4									2								6
	11																		0
	12																		0
2013-2014	9	1			4				2										7
	10	1		1	7			1	4										17
	11				2								1						4
	12												2						2
2014-2015	9	4	3		2				4										13
	10		3	2	7				3	6			1	1					23
	11		4		10			3	2							2			21
	12			3	5											1			9
2015-2016	9			1					2							4			7
	10				1			2	1										4
	11			7	1				2					8					18
	12			2	1									1					5
2016-2017	9				2											1			3
	10			1	4									1					6
	11	1			1				7										10
	12								5										5
Top.	13	11	16	8	51	2	0	6	1	33	6	2	3	1	11	8	1	0	179
					114										64				

NOT: Kınama Cezaları; "K1 Arkadaşına kötü muamelede bulunmak, K2 Kılık Kıyafet Yönetmeliğine aykırı davranmak, K3 Öğretmene saygısızlık yapmak, K4 Dersin akışını bozmak, K5 Sigara içmek ve bulundurmak, K6 Resmi evrakta tahribat yaratmak, K7 Okul yönetimi tarafından verilen görevlerin yapılmasını engellemek, K8 Kopya çekmek, K9 Okul pansiyon kurallarına uymamak, K10 Okulda müstahcen içerik bulundurmak", Kısa Süreli Uzaklaştırma Cezaları; "U1 Arkadaşına kötü muamelede bulunmak tekrarı, U2 Dersin akışını bozmak tekrarı, U3 Resmi evrakta tahribat yaratma tekrarı, U4

Okul yönetimi tarafından verilen görevlerin yapılmasını engelleme tekrarı, U5 Kopya çekmek tekrarı, U6 Öğretmenine saygısızlık yapma tekrarı, U7 Sigara içmek ve bulundurmak", Okul Değişikliği Cezası " OD1 Arkadaşına kötü muamelede bulunmada ısrar ya da şiddet" ve Örgün Eğitimin Dışına Çıkarılma cezası(ÖEDÇ)

Tablo3 de görüldüğü gibi toplam 179 disiplin cezası 16 farklı davranış için verilmiştir. Kınama cezası kapsamındaki davranışlara 114; kısa süreli uzaklaştırma kapsamındaki davranışlara 64 ve okul değiştirme cezası kapsamında olan öğrencilere ise 1 ceza verilmiştir. Disiplin cezaları sınıflar bazında incelendiğinde 9. sınıflarda 42 (%23.46), 10. Sınıflarda 60 (%33.52), 11. sınıflarda 54 (%30.17) ve 12. sınıflarda 23 (%12.85) olduğu görülmektedir. Bu verilere göre en fazla cezanın yaşandığı sınıf seviyesinin 10. Sınıflar olduğu görülmektedir, 9 ve 11. sınıflardaki vaka sayısının da birbirine yakın olduğu, 12. sınıf düzeyinde vaka sayısının diğer sınıf düzeylerine oranla daha az olduğu görülmektedir. Ayrıca 2011-2012 ile 2013-2014 eğitim-öğretim yılları arasında toplam disiplin vaka sayısı 55 iken, sadece 2014-2015 eğitim-öğretim yılında disiplin vaka sayılarında oldukça artış olduğu (N=66) görülmüştür. Bu durumun nedenini öğrenmek için Y Lisesi öğretmenlerinden B2 ile yapılan görüşmede "2015 yılında okul idaresi değişikliğinin yaşandığını; doğal olarak da okul yönetimindeki disiplin anlayışının da buna bağlı olarak değiştiğini" ifade etmiştir. Önceki okul idarecilerinin sigara kullanan öğrencilere karşı bir yaptırım uygulamadığı ya da bu konuya pek ehemmiyet göstermediği, ancak değişen okul idaresiyle birlikte sigara kullanan öğrencilerin tespit edilerek konun üzerine gidildiği, gerekli tedbirlerin alındığı ve yaptırımların uygulanmış olduğu tespit edilmiştir. Çünkü 2014-2015 eğitim-öğretim yılında sigara içmek ve bulundurmaktan 24 tane kınama cezasının ve 3 tane de kısa süreli uzaklaştırma cezasının verilmesi bu tezi destekler niteliktedir. 2015-2016 eğitim-öğretim yılından sonra sigara ile ilgili cezalardaki azalma olması cezaların caydırıcılık özelliğini bir anlamda göstermektedir. Okuldaki disiplin kurulu üyelerinden A1 ve A2 ile yapılan görüşmelerde 2015-2016 eğitim-öğretim yılından sonra sigara bulundurma ve içme vakalarında ciddi bir oranda azalış olduğunu ifade etmişlerdir. Bu durum okul idaresinin sergilediği yaklaşımların disiplin olaylarını nicelik ve nitelik olarak doğrudan etkileyebileceğini göstermiştir. Diğer yandan Y Lisesi okul idarecilerinden A1 ve A2 ile yapılan görüşmede "Disiplin sorunlarına ilişkin okullarında genelde 11 ve 12. sınıflarda daha yoğun ve ciddi problemlerle karşılaştıklarını, bunun nedeni olarak da öğrencilerin 11 ve 12. sınıflarda hastaneler de staj eğitimine tabi tutulmasını ve haftalık staj uygulamalarının okuldaki ders saatlerinden daha fazla olmasını, bu staj uygulamalarında öğrencilerin hastanede kendilerine olumsuz olabilecek modelleri taklit ettikleri ve buna bağlı olarak da disiplinsiz davranışlar geliştirdiklerini" ifade etmişlerdir. Bu bakımdan öğrencilerin okul içinde uyması gereken kural ve normlar ile okuldaki kültür ve iklimin staj yaptıkları hastanelerdeki iklim ve kültürden farklı olması, öğrencilerin görev ve sorumlulukları açısından çatışma yaşamalarına neden olmakla beraber, karşılaştıkları olumsuz rol modellerin de bireyleri olumsuz davranışlara yöneltebildiği söylenebilir. Disiplin kurulu karar defterleri incelemelerinde ve yapılan görüşmelerde Y Lisesinde karşılaşılan en önemli disiplin sorununun sigara içmek ve sigarayı yanında bulundurma davranışının olduğu görülmüştür. Tabloda yer alan diğer cezalar incelendiğinde arkadaşına kötü muamelede bulunmak cezalarının yoğunluğu bakımından ikinci sırada yer aldığı görülmektedir. "Arkadaşına kötü muamelede bulunmak" davranışı nedeniyle disiplin cezası alan öğrencilerin 9 ve 10. sınıflarda daha fazla oldukları görülmüştür. Y Lisesinde görülen disiplin problemlerinde üçüncü sırada "Öğretmene saygısızlık" davranışları yer almaktadır. Öğretmene saygısızlık nedeniyle 2011-2012 ile 2016-2017 eğitim - öğretim yılları arasında 16 kınama cezası verildiği, özellikle öğretmene saygısızlık cezalarının 2015-2016 eğitim-öğretim yılında daha da fazla olduğu tespit edilmiştir. Bu artışın nedenini anlamak için okul idarecilerinden A2 ve öğretmenlerinden B1 ile yapılan görüşmede, 2015-2016 eğitim-öğretim yılından önce öğrencilerin öğretmenlerine karşı yaptığı ve görmezden gelinen olumsuz davranışların şiddetinin giderek artması sonucunda

okul idaresi olarak alınan kararlarla öğrencilere daha katı bir disiplin politikası uygulanmasından kaynaklı olduğunu ifade etmiştir.

Araştırmada X Lisesine ilişkin disiplin kurulu kayıtlarına ilişkin bulgular tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4.

X Lisesine İlişkin Disiplin Kurulu Kayıtları

	Kınama										Kısa Süreli Uzaklaştırma							Toplam	
	K1	K2	K3	K4	K5	K6	K8	K9	K10	U1	U2	U3	U4	U5	U6	U7	OD		ÖEDÇ
2011-2012	9										2								2
	10									1									1
	11																		
	12																		
2012-2013	9							2	1										3
	10							1											1
	11					4													4
	12			2			1		3						1				7
2013-2014	9																		
	10			1															1
	11																		
	12																		
2014-2015	9						2			1				1					4
	10																		
	11																		
	12																		
2015-2016	9										2								2
	10																		
	11																		
	12																		
2016-2017	9										2								2
	10																		
	11								3						1				4
	12																		
Top.	20			3	4	3	3	7		8				3					31

NOT: Kınama Cezaları; "K1 Arkadaşına kötü muamelede bulunmak, K2 Kılık Kıyafet Yönetmeliğine aykırı davranmak, K3 Öğretmene saygısızlık yapmak, K4 Dersin akışını bozmak, K5 Sigara içmek ve bulundurmak, K6 Resmi evrakta tahribat yaratmak, K7 Okul yönetimi tarafından verilen görevlerin yapılmasını engellemek, K8 Kopya çekmek, K9 Okul pansiyon kurallarına uymamak, K10 Okulda müstehcen içerik bulundurmak", Kısa Süreli Uzaklaştırma Cezaları; "U1 Arkadaşına kötü muamelede bulunmak tekrarı, U2 Dersin akışını bozmak tekrarı, U3 Resmi evrakta tahribat yaratma tekrarı, U4 Okul yönetimi tarafından verilen görevlerin yapılmasını engelleme tekrarı, U5 Kopya çekmek tekrarı, U6 Öğretmenine saygısızlık yapma tekrarı, U7 Sigara içmek ve bulundurmak", Okul Değişikliği Cezası " OD1 Arkadaşına kötü muamelede bulunmada ısrar ya da şiddet" ve Örgün Eğitimin Dışına Çıkarılma cezası(ÖEDÇ)

Tablo3 de görüldüğü gibi X Lisesi disiplin kurulu kayıtlarına göre 2011-2012 ile 2016-2017 eğitim-öğretim yılı arasında kınama cezası kapsamındaki davranışlara 20 ve kısa süreli uzaklaştırma kapsamındaki davranışlara 11 olmak üzere toplam 31 disiplin cezası verilmiştir. Disiplin cezaları sınıflar bazında incelendiğinde 9. sınıflarda 13 (%41.94), 10. Sınıflarda 3 (%9.68), 11. sınıflarda 8 (%25.81) ve 12. sınıflarda 7 (%22.58) olduğu görülmüştür. Disiplin cezalarının en fazla görüldüğü sınıf düzeyi 9. sınıflardır. Ancak 2012-2013 eğitim-öğretim yılında en çok ceza alan sınıf düzeyi 7 ceza ile 12. sınıflardır. Cezaların türü bakımından dağılımlarına bakıldığında X Lisesinde en çok karşılaşılan disiplin probleminin "Arkadaşına kötü muamelede bulunmak" davranışının olduğu görülmektedir. Okuldaki disiplin kurulu öğretmeni B7 ile yapılan görüşmelerde "Kılık kıyafet konusunda oldukça disiplin problemleri yaşadıklarını ifade edip, kız öğrencilerin okula makyaj malzemesi gibi getirilmesi yasak olan maddeler getirdiğini, bundan ötürü sorunlar yaşandığını" belirtmiştir. Ayrıca A8 ile yapılan görüşmede de "Milli Eğitim Bakanlığının Kılık Kıyafet konusunda yeni düzenlemelerinin

uygulamalarda çeşitli sıkıntılar yarattığını, öğrencilerin diğer okullarda uygulanan kıyafetleri örnek göstererek okulca belirlenen kılık kıyafete uymadıkları" ifade edilmiştir. Ancak disiplin kurul karar defterinde yapılan incelemede kılık kıyafet konusunda herhangi bir cezanın verilmediği görülmektedir. Okul idarecilerinden A7 "Disiplin problemlerinin yoğun olarak 9. sınıflarda görüldüğünü ve bunun nedenin de lisedeki disiplin yönetmeliğinden öğrencilerin habersiz olması, hangi davranışa ne tür bir cezanın verileceği konusunda öğrencilerin yeterli bilgiye sahip olmaması, öğrencilerin ilköğretimden getirmiş oldukları bilgi, beceri ve okul kültürü..." şeklinde açıklamıştır. 9. sınıfların diğer sınıflara oranla daha fazla ceza almalarının nedeni yapılan oryantasyon çalışmalarının yeterli olmadığı şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca öğrencilerin ilköğretimden getirmiş oldukları alışkanlıkların da ortaöğretime uyum sağlamayı güçlendirdiği söylenebilir. Diğer verilere bakıldığında resmi evrakta tahribat yaratmaktan 4, okul pansiyon kurallarına uymamaktan da 4 olmak üzere toplam 8 disiplin cezasının verildiği görülmüştür. Disiplin cezalarının daha çok 2012-2013 eğitim-öğretim yılında fazlaştığı, 2013-2014 eğitim-öğretim yılında ise verilen cezaların en aza indiği görülmektedir. Ayrıca dersin akışını bozmak nedeniyle 2012-2013 ve 2013-2014 eğitim-öğretim yıllarında toplamda 3 kınama cezası verilmiştir. Genel olarak bakıldığında disiplin sorunları nedeniyle verilecek cezaların X Lisesinde pek yoğun olmadığı görülmektedir. Bunun nedeni olarak okul yöneticilerinden A8 ile yapılan görüşmede "Okulda kız öğrencilerin olması nedeni ile velilerin kız öğrencilere çok daha fazla önem gösterdiklerini" ifade etmişlerdir. Bu anlamda bakıldığında disiplin sorunlarının azaltılması ve önlenmesi için ailelerin desteğinin alınması oldukça önemli olabilir.

Araştırmada Q Lisesine ilişkin disiplin kurulu kayıtlarına ilişkin bulgular tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5.

Q Lisesine İlişkin Disiplin Kurulu Kayıtları

	Kınama									Kısa Süreli Uzaklaştırma								Toplam
	K1	K2	K3	K4	K5	K6	K8	K9	K10	U1	U2	U3	U4	U5	U6	U7	OD	
2011-2012	9																	
	10							1										1
	11														1			1
	12																	
2012-2013	9																	1
	10																	1
	11							1										1
	12																	
2013-2014	9	1		3														6
	10							1	3									5
	11								1									4
	12																	6
2014-2015	9										2							2
	10																	2
	11														3			3
	12																	3
2015-2016	9																	0
	10																	0
	11																	0
	12																	0
2016-2017	9										1							1
	10										4							4
	11					2												2
	12																	2
Top.	1		3		2		1	2	4		20						4	37

NOT: Kınama Cezaları; "K1 Arkadaşına kötü muamelede bulunmak, K2 Kılık Kıyafet Yönetmeliğine aykırı davranmak, K3 Öğretmene saygısızlık yapmak, K4 Dersin akışını bozmak, K5 Sigara içmek ve bulundurmak, K6 Resmi evrakta tahribat yaratmak, K7 Okul yönetimi tarafından verilen görevlerin yapılmasını engellemek, K8 Kopya çekmek, K9 Okul

pansiyon kurallarına uymamak, K10 Okulda müstehcen içerik bulundurmak", Kısa Süreli Uzaklaştırma Cezaları; "U1 Arkadaşına kötü muamelede bulunmak tekrarı, U2 Dersin akışını bozmak tekrarı, U3 Resmi evrakta tahribat yaratma tekrarı, U4 Okul yönetimi tarafından verilen görevlerin yapılmasını engelleme tekrarı, U5 Kopya çekmek tekrarı, U6 Öğretmenine saygısızlık yapma tekrarı, U7 Sigara içmek ve bulundurmak", Okul Değişikliği Cezası " OD1 Arkadaşına kötü muamelede bulunmada ısrar ya da şiddet" ve Örgün Eğitimin Dışına Çıkarılma cezası(ÖEDÇ)

Tablo 5 incelendiğinde Siirt İl Merkez Q lisesi disiplin kurulu kayıtlarına göre 2011-2012 ile 2016-2017 eğitim - öğretim yılları arasında toplam 37 ceza verilmiştir. Bu disiplin cezalarının sınıflar bazında dağılımına bakıldığında 9. sınıflarda 10 (%27.03), 10. sınıflarda 10 (%27.03), 11. sınıflarda 11 (%29.73) ve 12. sınıflarda 6 (%16.22) olduğu görülmüştür. Disiplin cezaları en çok 2013-2014 eğitim-öğretim yılında yoğunlaşmıştır. 2014 yılında toplamda 21 (%56.76) disiplin cezasının verildiği ve 2011-2012 ile 2016-2017 eğitim - öğretim yılları arasında en fazla karşılaşılan disiplin sorununun da kısa süreli uzaklaştırma cezasını içeren "Arkadaşına kötü muamelede bulunmak" olduğu görülmektedir. A9 ile yapılan görüşmede de "Okullarında en çok karşılaşılan problemin öğrenciler arasında yaşanan şiddet olduğunu ve sınıf düzeyi arttıkça disiplin problemlerinin azaldığını" ifade etmiştir. Bu azalmanın nedeni olarak da "Sınıf düzeyinin artması ile öğrencilerin olgunlaşma ve farkındalık düzeylerinin artmaktadır. Özellikle son sınıflarda öğrencilerin üniversiteye hazırlık yapmaları ve arkadaşlarıyla daha az vakit geçirmeleri disiplin sorunlarını azaltmada önemli bir etkidir " şeklinde belirtmiştir. Ancak tabloya bakıldığında sınıf düzeyi yükseldikçe ceza sayısının azalmadığı görülmektedir. Özellikle şiddet ve saldırganlık nedeniyle 2013-2014 eğitim-öğretim yılında ceza alan 12 öğrencinin yarısının 12. sınıfta oldukları tabloda görülmektedir. Yapılan görüşmede de şiddet ve saldırganlığın okul için önemli bir problem olduğu ifade edildiği halde, disiplin kurulunca 2014-2015 eğitim-öğretim yılında 2 kısa süreli uzaklaştırma cezası verirken, 2015-2016 eğitim-öğretim yılında herhangi bir disiplin cezası verilmemiştir. Bu durum bize disiplin kurulunun şiddet ve saldırganlık gibi davranışları görmezden geldiği ya da kurulun gerekli yaptırımları uygulamadığı anlamına gelebilir. B8 ile yapılan görüşmede öğretmene saygısızlık konusunu farklı bir boyutta ele almış olup kültürel farklılıklara değinerek: "Saygısızlık öğrencilerin yetiştiği çevre koşulları ve kültür farklılıklardan kaynaklı olmaktadır. Örneğin; kaba konuşmanın bu kültürde çok da anormal karşılanmadığı bir bölge olması. Yapılan görüşmelerde saygılı davranışlar ve saygısız davranışlar konusunda kesin bir yargının olmaması ve ortaöğretim yönetmeliğinde de saygılı davranışlar veya saygısız davranışlar gibi genel ifadelerin kullanılmasının uygulamada bazı sıkıntulara neden olabildiğini" ifade etmiştir. Bu anlamda aslında uygulamada öğrencinin saygısızlık olarak nitelemediği davranışı, öğretmen veya idarecilerinin saygısızlık olarak ele alması gibi çatışma durumlarının yaşanabildiği görülmüştür. Böyle durumlarda bazı öğrenci davranışları disiplin kurullarınca ele alınırken bireyin yetiştiği sosyal çevre, kültürel farklılıklar ve değerler göz önüne alınabilir.

Araştırmada Z Lisesine ilişkin disiplin kurulu kayıtlarına ilişkin bulgular tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6.*Z Lisesine İlişkin Disiplin Kurulu Kayıtları*

	Kınama										Kısa Süreli Uzaklaştırma							Toplam
	K1	K2	K3	K4	K5	K6	K8	K9	K10	U1	U2	U3	U4	U5	U6	U7	OD	
2011-2012	9			2											1		3	
	10			3	2												5	
	11			2						2							4	
	12																	
2012-2013	9			8				2									10	
	10		2														2	
	11	1		7	1					5	5						19	
	12											1					1	
2013-2014	9			3											1		4	
	10			2	4					2	1				6	1	16	
	11													6			6	
	12							2			1						3	
2014-2015	9	2		4	5	1	4				1						17	
	10			1	1	3					1	1					7	
	11	1		1	1						4						7	
	12								1								1	
2015-2016	9				1	1				2						5	9	
	10	2	9		3												14	
	11				3										5	1	6	
	12															1	1	
2016-2017	9		3	3		2				2	1						11	
	10		2	1				1									4	
	11	2		5						5	2			2			16	
	12				4											3	7	
Top.	8	16	31	29	11	7		5		19	16	2	5		17	16	182	
				107									75					

NOT: Kınama Cezaları; "K1 Arkadaşına kötü muamelede bulunmak, K2 Kılık Kıyafet Yönetmeliğine aykırı davranmak, K3 Öğretmene saygısızlık yapmak, K4 Dersin akışını bozmak, K5 Sigara içmek ve bulundurmak, K6 Resmi evrakta tahribat yaratmak, K7 Okul yönetimi tarafından verilen görevlerin yapılmasını engellemek, K8 Kopya çekmek, K9 Okul pansiyon kurallarına uymamak, K10 Okulda müstehcen içerik bulundurmak", Kısa Süreli Uzaklaştırma Cezaları; "U1 Arkadaşına kötü muamelede bulunmak tekrarı, U2 Dersin akışını bozmak tekrarı, U3 Resmi evrakta tahribat yaratma tekrarı, U4 Okul yönetimi tarafından verilen görevlerin yapılmasını engelleme tekrarı, U5 Kopya çekmek tekrarı, U6 Öğretmenine saygısızlık yapma tekrarı, U7 Sigara içmek ve bulundurmak", Okul Değişikliği Cezası " OD1 Arkadaşına kötü muamelede bulunmada ısrar ya da şiddet" ve Örgün Eğitimin Dışına Çıkarılma cezası(ÖEDÇ)

Tablo 6 incelendiğinde Siirt İl Merkez Z lisesi disiplin kurulu kayıtlarına göre 2011-2012 ile 2016-2017 eğitim-öğretim yılları arasında 182 cezanın verildiği görülmektedir. Bu disiplin cezalarının sınıflar bazında dağılımına bakıldığında 9. sınıflarda 54 (%29.67), 10. sınıflarda 48 (%26.37), 11. sınıflarda 67 (%36.81) ve 12. sınıflarda 13 (%7.14) olduğu görülmektedir. Disiplin cezalarının en fazla olduğu sınıf düzeyi 11.sınıflar iken, en az olduğu sınıf düzeyinin 12. sınıflar olduğu görülmektedir. 2011-2012 ile 2016-2017 eğitim - öğretim yıllarında Z lisesinde en çok karşılaşılan disiplin sorununun "Öğretmene saygısızlık olduğu" ve bu davranışlardan dolayı 48 disiplin cezasının verildiği görülmektedir. Ayrıca bunlara ek olarak "Dersin akışını bozmak, sigara içmek ve bulundurmak ve kılık kıyafet yönetmeliğine aykırı davranmak" gibi nedenlerle disiplin kurulu tarafından verilen ceza sayıları diğer okullara göre Z lisesinde oldukça fazla olduğu tabloda görülmektedir. Bu durum hakkında B3 ile yapılan görüşmede "Dersin işleyişinin bozulması, kılık kıyafet yönetmeliğine aykırı hareket edilmesi ve sigara bağımlılığının okullarında en çok karşılaşılan problemler olduğunu ve bunun nedeni olarak da özellikle 11 ve 12. sınıfların akademik beklentilerinin olmaması" olduğunu ifade etmiştir. Siirt İl Merkez Z lisesi öğrencilerinin akademik başarı beklenti düzeylerinin düşük olması aslında bu disiplin sorunu olan davranışların altında yatan temel unsur olarak görülmektedir. Ayrıca A3 ile yapılan görüşmede "Okullarındaki öğrencilerinin çoğu disiplin suçu işlediklerinde aldıkları cezadan

korkmaktan ziyade; yaptıkları olumsuz davranışın ailesi tarafından bilinmesinden daha fazla korktuklarını" ifade etmiştir. Bu anlamda aslında ailenin okulla olan işbirliğinin bölge için ne kadar önemli olduğu bir kez daha görülmektedir. Bu nedenle disiplin sorunlarının azaltılması ve öğrencilerin akademik becerilerinin artırılması için okul aile işbirliğinin sağlanması oldukça önemlidir.

Araştırmada incelenen Y, X, Q ve Z Lisesi disiplin kayıtlarının sınıf düzeylerine göre karşılaştırılması Tablo 7'de sunulmuştur.

Tablo 7.

Sınıf Düzeyine Göre Cezaya Neden Olan Disiplin Davranışlarının Dağılımları

Cezaya Neden Olan Davranışlar	Sınıf Düzeyleri				Top.
	9	10	11	12	
Arkadaşlarına Kötü Muamelede Bulunmak	35	23	31	14	103
Sigara İçmek veya Bulundurmak	26	28	23	11	88
Öğretmene Saygısızlık	26	20	40	8	84
Kılık Kıyafet Yönetmeliğine Aykırı Davranmak	7	17	10	0	33
Dersin Akışını Bozmak	13	16	19	7	55
Kopya Çekmek	4	8	3	2	17
Okul Pansiyon Kurallarına Uymamak	1	6	6	4	17
Okulda Müstehcen İçerik Bulundurmak	0	1	0	0	1
Resmi Evrakta Tahribat Yaratmak ve Okul Eşyasına Zarar Vermek	5	2	4	0	12
Okul Yönetimi Tarafından Verilen Görevleri Engellemek	2	0	2	3	7
Toplam	119	121	140	49	429

Tablo 7'deki verilere göre 4 lisede en çok karşılaşılan disiplin sorununun; "*Arkadaşlarına kötü muamelede bulunmak*", "*Sigara içmek veya bulundurmak*" ve "*Öğretmene saygısızlık*" olduğu görülmüştür. Araştırmada meslek liselerine ilişkin disiplin kurul karar defterleri incelendiğinde daha önce disiplin suçundan ceza alan öğrenciler tekrar benzer ya da farklı disiplin suçundan ceza aldıkları görülmüştür. Özellikle bu cezalardan "*Sigara içmek veya bulundurmak*" davranışını ceza verilse de yine de bazı öğrenciler tekrarlamaktadır. Bu anlamda cezaların istenmeyen davranışları engellemede istenilen düzeyde etkili olduğu söylenemez. "*Sigara içmek veya bulundurmak*" davranışını daha çok 9, 10 ve 11. sınıflarda, "*Arkadaşlarına kötü muamelede bulunmak*" davranışını da 9 ve 10. sınıflarda görüldüğü tespit edilmiştir. Bunun nedenlerine bakıldığında; "*Sigara içmek veya bulundurmak*" davranışının kültürel farklılıktan dolayı Siirt ili ve çevresi için çokta önemli bir sorun olarak algılanmasında, ayrıca "*Arkadaşlarına kötü muamelede bulunmak*" davranışlarının da ergenlik döneminin 9. ve 10. Sınıfta daha yoğun yaşanması ve bu dönemde öğrencilerin okula uyum sağlama ve bireyin gruplar arasında kendine yer bulma, kendini kabul ettirme düşüncelerinin yoğun olmasından kaynaklı olduğu söylenebilir.

Araştırmada okullar bazında sınıf seviyelerine göre alınan cezaların karşılaştırılması tablo 8'de sunulmuştur.

Tablo 8.

Okullar Bazında Öğrenci Sayıları ve Alınan Disiplin Cezaları

Okullar	Sınıflar								Toplam		
	9	10		11		12		Öğrenci Sayısı	Ceza Sayısı	Yüzde	
Y lisesi	749	42	657	60	547	54	450	23	2403	179	7.45%
X lisesi	1106	13	628	3	710	8	744	7	3188	31	0.97 %
Z Lisesi	1228	54	896	48	823	67	831	13	3778	182	4.82%
Q Lisesi	385	10	289	10	258	11	234	6	1166	37	3.17%
Toplam	3468	119	2470	121	2338	140	2259	49	10535	429	
Yüzde	3.43 %		4.90 %		5.90 %		2.17 %		4.07 %		

Tablo 8'deki veriler incelendiğinde en çok ceza alan sınıf seviyesinin 11. sınıflar olduğu görülmektedir. Okul idarecileri ve öğretmenler ile yapılan görüşmelerde 11. sınıfa kadar tekrar tekrar uyarılan bu öğrencilerin, istenmeyen davranışlardan vazgeçemedikleri ve artık okul olarak ceza vermekten başka bir çarelerinin kalmadıklarını ifade ettikleri görülmüştür. Bu durum incelendiğinde okullardaki disiplin kurullarının ceza konusunda ertelemeci davranış içerisinde olduklarının bir göstergesidir. Okul ve öğrenci bazında cezaların dağılımı incelendiğinde ise Y lisesi öğrencilerinin diğer okullardaki öğrencilere göre daha fazla ceza aldıkları görülmüştür. Okul yöneticisi ve öğretmenler ile yapılan görüşmelerde bunun nedeni sorulduğunda genel olarak; *"Bu durumun okulun öğrenci sayısı ile fazla alakalı olmayıp, daha çok okula kayıt yaptıran öğrencilerin profiliyle ve okul idaresinin yaklaşımıyla alakalı olduğunu"* ifade etmişlerdir.

4.TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

4.1. Tartışma

Araştırmanın bulguları bütüncül olarak ele alındığında her okulda olduğu gibi meslek liselerinde de disiplin sorunlarının olduğu görülmektedir. Yapılan incelemede, araştırmada ele alınan okullardaki eğitimcilerin neredeyse tamamı istenmeyen davranış olarak tanımlanan disiplin sorunlarının ancak ve ancak ceza yöntemi ile engellenebileceği kanaatine sahip oldukları tespit edilmiştir. Bu durum gelenekselci eğitim anlayışı yaklaşımı ile ele alınan bir eğitim-öğretim sürecinde özbenliği yüksek, analitik düşünen ve yaratıcı öğrencilerin nasıl yetişebileceği sorusunu sordurmaktadır. Oysa yapılan araştırmalar bize bu tip baskı unsurlarının artmasıyla yaratıcı, yansıtıcı, eleştirel ve analitik düşünme becerilerinin gerilediğini göstermektedir. Avcı ve Güçray'ın (2010) araştırmasında şiddete ya da olumsuz davranışa maruz kalan ergenlerin problem çözme, davranış kontrolü, iletişim gibi becerilerde yetersiz kaldıklarını gözlemlemiştir. Bu durum öğrencilerin kendini değersiz hissetmelerine, yaşamak için bir anlam bulamamalarına, hatta intihar etmek istemelerine neden olmaktadır. Araştırmayı destekler nitelikte Güler ve Diğerleri (2009) 905 ergen üzerine yaptığı araştırmasında ülkemizdeki öğrencilerin diğer gelişmiş ülkelerdeki öğrencilere göre daha fazla intihar etme düşüncesi içerisinde olduklarını belirlemiştir. Görüldüğü gibi davranışların nedenlerini anlamak yerine sadece davranışa yani sonuca bakarak karar verilmesi anlayışı oldukça sıkıntılı ve telafisi mümkün olmayan sonuçlara neden olabilmektedir. Eğitimciler sadece sonuçla uğraşmak yerine, öğrencilerimizin olumsuz davranışının altında yatan neden ya da nedenleri görmeye çalışmalı, bunu başarabilmek içinde aile ile işbirliği içerisinde olmalıdırlar. Meslek liselerinde karşılaşılan disiplin sorunlarının nedenlerini ve çözümlerini belirlemek amacıyla Dedeoğlu (2010); Demir (2013) ve Tunç, Yıldız ve Doğan'ın (2015) yaptığı araştırmalarında disiplini bozan davranışların nedenleri olarak TV ve internetteki olumsuz örnekler, öğrencilerin gelişim özellikleri, aile içi problemler gibi şekilde sıralanmış olup, bu disiplin problemlerini çözmek amacıyla öğrenci ve

aileleriyle iletişim kurmanın önemini vurgulamıştır. Uğurlu'nun (2018a) 2008-2012 mahkeme kararlarını inceleyerek yaptığı araştırmada, öğretmenlere ve yöneticilere okulda disiplin sorunlarına fiziksel cezalandırılma yoluyla müdahale nedeniyle açılmış davalarda, 86 vakada, olayların başlama nedenlerinin 62'sinin "diğer öğrencilere, öğretmenlere, personele ve yöneticilere kaba hareketlerde bulunmak, sözle taciz etmek", 10'unun "okulu izinsiz terk etmek", 5'inin "okul malına zarar vermek", 5'inin "koridorlarda koşmak" ve 4'ünün "sigara içmek" gibi bir nedenle başladığı bulunmuştur. Akar'ın (2006) ve Baysal'ın (2009) araştırmalarına göre ise disiplin problemlerinin çözülmesi için bu sayılanlara ek olarak okullarda rehberlik çalışmalarının artırılması, sosyal, sportif ve kültürel faaliyetlere daha fazla ağırlık verilmesi gerektiğini bulgulamıştır. Bu araştırma sonuçlarını destekler nitelikte farklı illerde yapılan birçok araştırmada benzer bulgular ortaya koymaktadır. Okullarda maalesef daha çok öğrencilerin bilişsel yönlerine ağırlık verildiği ve bu yönlerini geliştirme odaklı eğitim-öğretim faaliyetleri planlandığı bilinen bir gerçektir. Oysa öğrencilerin bütünlük ilkesi içerisinde bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlarının ele alınması ve bu alanlarının çok yönlü geliştirilmesi gereklidir. Gökçe ve Bülbül'ün (2014) araştırması, bulgularımızı destekler nitelikte sonuçlar ortaya koymaktadır.

Şüphesiz öğrencilerin arkadaşlarıyla ilişki içerisinde olması gereklidir. Ancak Kapıkıran'ın (2005) yaptığı araştırmada ergenlerin arkadaşlarıyla ilişkilerinin onların toplumsallaşmasında vazgeçilmez bir öge olduğunu, ancak arkadaşların toplumsallaşmada itici güç olabildikleri gibi engelleyici bir güç de olabileceklerini ifade etmiştir. Avcı'ya (2014) göre saldırganlık ve şiddetin ergenlik döneminin gelişim özellikleri ile ilişkilendirildiği görülmektedir. Ergenler akranları arasında güç ve popülerlik kazanabilmek için şiddete başvurabilmektedir. Bu nedenle ergenlerin şiddet gösterisine yönelik davranışların üzerinde yalnızlığın doğrudan etkisi olduğunu ifade etmektedir. Akran zorbalığı ve şiddet davranışları nedeniyle alınan disiplin cezalarının çoğunun 9 ve 10. sınıflarda olmasının bir diğer nedeni olarak öğrencilerin yoğun bir ergenlik dönemi sürecinde olmaları ve bu süreçte ergenlikten kaynaklı problemlerin yaşaması da gösterilebilir. Öğrencilerin sınıf düzeyleri yükseldikçe kendi aralarında daha sağlıklı bir iletişim kurdukları ve problem çözme yöntemi olarak daha sağlıklı yollara başvurdukları görülmüştür. Unutulmamalıdır ki ceza vermek istenmeyen bir davranış için sonuç boyutunda olup, problemi radikal biçimde çözebilecek bir yol değildir. Bu nedendir ki ceza alan öğrenciler ilgili kurullarca istenmeyen davranış tekrarından dolayı ceza alabilmektedirler. Eğer bir davranışın nedenlerini ortadan kaldırmıyor ya da bu nedenleri azaltamıyorsanız, er geç istenmeyen davranışların tekrarı ile karşılaşılacağı da unutulmaması gereken bir gerçektir. Bunlara ek olarak yapılan görüşmelerde bazı disiplin problemi olarak görülen davranışların aslında öğrencilerin bulunduğu coğrafyada çevresel kültürde normlara göre çok normal bir durum olduğu (küfürlü konuşma, sert el şakaları yapma gibi) da göz ardı edilmemelidir. Çünkü bilindiği üzere çevre ve kültür birey davranışları üzerinde oldukça belirleyici unsurlar olup (Hofstede, 1984), bunlar çok kolay değişebilen bir yapı özelliğine sahip değildirler.

4.2. Sonuç

Araştırmada elde edilen sonuçlara göre 2011-2012 ile 2016-2017 eğitim - öğretim yılları arasında Siirt ilinde yer alan 4 meslek lisesinin incelenen disiplin kurulu karar defterine ve yapılan görüşmelere göre disiplin cezalarının sınıflar düzeyinde farklılık gösterdiği görülmüştür. Disiplin cezalarının sınıflar düzeyinde sıralamasına bakıldığında 11. sınıfların birinci olduğu, arkasından 10. ve 9. sınıfların geldiği, en az cezanın ise 12. sınıf düzeyinde olduğu görülmüştür. Disiplin cezalarına konu olan davranışlara bakıldığında açık arayla birinci olarak "arkadaşlarına kötü muamelede bulunmak" davranışının, daha sonra sırasıyla "öğretmene saygısızlık", "sigara

İçmek veya bulundurmak” ve “dersin akışını bozmak” gibi davranışlarının geldiği görülmüştür. Bu davranışlara karşılık olarak en çok verilen cezanın kınama ve en az verilen cezanın ise okul değiştirme cezası olduğu tespit edilmiştir. Ancak istenmeyen davranışları engellemek için 9. sınıf düzeyindeki öğrencilere verilen cezaların 10. ve 11. sınıflarda çoğunlukla yine aynı öğrencilere verildiği görülmüştür. Bu durum bize disiplin cezalarının istenmeyen davranışı söndürmede ve olumlu davranış kazandırmada istenilen etkiyi yaratmadığını göstermektedir. 9. sınıf düzeyinde disiplin olaylarının ve istenmeyen davranışlarının görülmesinin nedeni olarak öğrencilerin yeni bir okula gelmiş olmaları ve bu okulun kurallarına, işleyişine uyum sağlamada zorluk yaşamalarından kaynaklı olduğu düşünülebilir. Buna ek olarak lise kademesinin ortaokul kademesine göre daha keskin bir yapıda olması ve cezanın daha kolay verilebilmesi de bu durum hakkında bir diğer etken olarak görülebilir. Ayrıca 9. sınıf düzeyi, arkadaş gruplarının oluştuğu, bireyin bir gruba kendini kabul ettirme davranışlarının en fazla görüldüğü ve ergenlik döneminin en yoğun yaşandığı sınıf olması da bir diğer başka etkidir. 12. sınıflarda disiplin olaylarının ve cezalarının en az görülmesinin nedeni olarak yapılan görüşmelerde aslında disiplin olaylarının azalmadığı, sadece öğrencilerin son sınıf olmalarından kaynaklı sorunların öğretmenler ve idareciler tarafından görmezden gelindiği tespit edilmiştir.

Araştırmada elde edilen bir diğer sonuç ise disiplin cezalarının sıklığının artmasında okul yönetiminde gerçekleşen idareci değişikliğinin de etkili olduğu görülmüştür. Yeni gelen idarecinin okuldaki disiplin olaylarına bakış açıları bu yoğunluğun belirleyicisi olarak görülmektedir. Ancak araştırmada ele alınan dört lisedeki okul idaresinin ortak tutumunun daha çok cezaya yönelik olması ve incelenen hiç bir okulda ödüllendirme, onur kuruluna sevk etme gibi bir yaklaşımın olmadığı görülmüştür. Oysa cezanın olduğu bir yerde ödülünde olması gereklidir. Aslında ödüllendirme sayesinde öğrencilere istenilen davranışlar daha somut bir şekilde gösterebilir.

Sonuç olarak araştırmada elde edilen verilere göre ele alınan mesleki türdeki liselerde karşılaşılan disiplin sorunlarının nedenleri, okula uyum sağlayamama, bireyin arkadaş grubu araması ve bir gruba kendini kabul ettirme ihtiyacı, kültürel farklılıklar, okulların akademik başarı seviyelerinin düşük olması, ortaöğretim disiplin kuralları hakkında öğrencilerin yeterli bilgiye sahip olmamaları, okullarda yetersiz yapılan oryantasyon ve danışmanlık çalışmaları olarak ifade edilebilir. Ayrıca araştırmada incelenen liselerde istenmeyen davranışları engelleme ve söndürmede etkili olması beklenen disiplin kurallarının bu amaca yeteri kadar hizmet edemediği, hatta ceza verilen öğrencilerin aynı ya da benzer suçlardan tekrar tekrar ceza aldıkları görülmüştür. Bunlara ek olarak okul yönetimi ve öğretmenlerle yapılan görüşmelerde disiplin kurulunun öğretmen ve idareciler için sadece ceza verilen yer olarak algılandığı, öğrencilere istenilen davranışı kazandırmada onur kurulunun ve ödüllendirmenin göz ardı edildiği tespit edilmiştir. Bu nedenle eğer okullarımızda istenmeyen davranışları engellemek ve disiplin kurallarının etkililiğini arttırmak istiyorsak, yeni gelen 9. sınıf öğrencilerine iyi bir yönlendirme eğitimi verilerek gerekli tutum, bilgi ve beceriler kazandırılmalıdır. Bunun içinde okullarımızdaki danışmanlık ve rehberlik faaliyetlerinin planlı bir şekilde artırılması, veli ile işbirliğinin daha da fazlalaştırılması gerekmektedir. Bu sayede hem istenmeyen davranışların engellenmesi hem de meslek liselerinde düşük olan akademik başarı düzeyinin artırılması gerçekleştirilebilir.

4.3. Öneriler

Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre;

- 1- Aynı araştırma farklı okul türleri ile ve farklı illerde uygulanarak sonuçlar karşılaştırılabilir.
- 2- Aynı araştırma akademik liselerle meslek liselerini karşılaştırarak yapılabilir.
- 3- Aynı araştırma deneysel bir yöntem kullanılarak, bir gruba ceza, diğer gruba ise daha çok ödül verme ve teşvik etme biçiminde uygulamalarla tekrarlanarak incelenilebilir.
- 4- Politika yapıcı ve uygulayıcı rolündekiler, okullardaki istenmeyen davranışları azaltmak için daha pedagojik ve interaktif yöntemlerin kullanılmasını özendirici çalışmalar yapabilir.

KAYNAKÇA

- Akar, N. (2006). *Ortaöğretimde karşılaşılan disiplin sorunları ve eğitim yöneticilerinin çözüm yaklaşımları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Avcı, R. ve Güçray, S. (2010). Şiddet davranışı gösteren ve göstermeyen ergenlerin ailelerinin aile işlevleri, aile bireylerine ilişkin problemler, öfke ve öfke ifade tarzları açısından incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 10(1), 45-76.
- Başaran, İ. ve Çinkır, Ş. (2013). *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi (4.Baskı)*. Ankara: Siyasal Kitapevi
- Baysal, N. (2009). *İlköğretim ikinci kademedeki görevli öğretmenlerin sınıfta karşılaştıkları disiplin sorunlarına, bunların nedenlerine ve çözüm yollarına ilişkin görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır.
- Can, A. (2014). *SPSS ile bilimsel araştırma sürecinde nicel veri analizi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Çetin, B. (2013). Sınıfta istenmeyen öğrenci davranışlarıyla ilgili sınıf öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 255-269
- Dedeoğlu, Ö. (2010). *Meslek lisesi öğrencilerinin disipline aykırı davranışta bulunmalarında ailenin etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Fen Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Demir, F. (2013). *Ortaokullarda öğrencilerin disiplinsiz davranışları ve bu davranışların sebepleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Fraenkel, J.R., Wallen, N.E., ve Hyun, H.H. (2012). *How to design and evaluate research in education. (8. Baskı)*. New York: McGraw-Hill Companies.
- Gagnon, J. C., Gurel, S., ve Barber, B. R. (2017). State-level analysis of school punitive discipline practices in Florida. *Behavioral disorders*, 42(2), 65-80.
- Gökçe, A.T., ve Bülbül, T. (2014). Okul bir insan bedenidir: meslek lisesi öğrencilerinin okul algılarına yönelik bir metafor çalışması. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 63-88.
- Guler, N., Güler, G., Ulusoy, H., ve Bekar, M. (2009). Lise öğrencileri arasında sigara, alkol kullanımı ve intihar düşüncesi sıklığı. *Cumhuriyet Medical Journal*, 31(4), 340-345.
- Hofstede, G. (1984). *Culture's consequences: International differences in work-related values*, London: Sage
- Kapıkıran, N. A. ve Fiyakalı, C. (2005). Lise öğrencilerinde akran baskısı ve problem çözme. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(18), 11-17.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
- Kaya, Z. (Ed.). (2003). *Sınıf yönetimi*. Ankara: Pegem Yayıncılık
- Kıral, E. (2015). Yönetimde karar ve etik karar verme sorunsalı. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(2), 73-89
- Nazlı, K. (2015). *Sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetiminde karşılaştıkları disiplin sorunları, nedenleri ve bu sorunlarla baş etme yöntemlerinin değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Zirve Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.

- Satoğlu, E. (2008). *Ortaöğretim kurumlarında öğretmenlerin karşılaştıkları disiplin sorunları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Sarpkaya, P. (2005). *Resmi liselerde disiplin sorunları ve ilgili grupların yaklaşımları*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Tunç, B., Yıldız, S. ve Doğan, A. (2015). Meslek liselerinde disiplin sorunları, nedenleri ve çözümü: bir durum analizi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(2), 384-403
- Uğurlu, Z. (2018a). Dava analizi yaklaşımı ile eğitimde disiplinde bir araç olarak şiddet kullanımının hukuki sonuçları. (Ed. Gülcan Mıhladıız) İçinde *Eğitim Bilimlerinde Akademik Araştırmalar*. Ankara: Gece Kitaplığı, 425-450.
- Uğurlu, Z. (2018b). Eğitim ortamlarında çocuklara yönelik şiddet olaylarının izleme ve raporlama haritalarına ve eğitimci görüşlerine göre değerlendirilmesi. (Ed. Yasemin Karaman Kepenekçi ve Pelin Taşkın). İçinde *Prof. Dr. Emine Akyüz'e Armađan: Akademisyenlikte 50. Yıl*. Ankara: Pegem Akademi. 477-490.
- Yıldırım, İ. (2010). *Sınıf içi disiplin sorunları ile anne baba tutumları arasındaki ilişki*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum

EXTENDED ABSTRACT

1. Introduction

Schools are formal organizations and therefore have before determined goals. They work to achieve these goals in the most effective way. Achieving systematic goals requires systematic work at schools. Schools working systematically are observed as effective and efficient schools. The main function of schools is achieving desired behaviors on students and acquiring permanent behavior change.. However, schools are supposed to be in a well-disciplined structure to achieve those goals. In this sense, disciplinary problems are observed as an important restrictive factor in achieving organizational goals. Conducted research has shown that increase in the number of disciplinary problems is associated with decrease in organizational effectiveness and efficiency. Discipline is termed as abiding written or parole norms and living together in harmony. Therefore, the main purpose of disciplinary practices that are employed in schools is preparing students to social life and causing students to gain regular behaviors and good habits. Yet, instead of compulsive and oppressive techniques, contemporary and democratic techniques and incentives are supposed to be employed and required guidance and counseling work should be performed in consideration with students' interests and wills. In this context, disciplinary practices should make students right and healthy choices. It is known that classes consist of students with different abilities and different cultural backgrounds. This difference may cause positive or negative situations . Among the different levels of schooling, the most of the disciplinary problems are observed in high schools. Current research on discipline problems in high schools has revealed that most of the discipline problems among high schools are observed in vocational high schools. The purpose of this research is to determine how the discipline problems of the students studying in vocational high schools are distributed with respect to grade variable and the causes of these discipline problems.

2. Method

In this research among the mixed research methods, an explanatory design method is employed. In order to tabulate the frequency and percentage of students with respect to grade and number of disciplinary actions, descriptive-screening method among the quantitative research methods was employed. In addition, ethnography method among the qualitative research methods was employed in personal interviews and documentation exploration. The scope of the research consists all of the four vocational high schools that are located at the city center of Siirt. As the schools within the scope of this research were convenient, no sampling procedure was employed. In order to analyze data, disciplinary board decision books of those schools from last six academic years were examined and number of punishments enforced, behaviors that are subject to those punishments, and number of students in each grade levels in those years are tabulated. In order to achieve in debt information, semi-constructed 9-question form is used. This generated form has been pre-applied in two high schools. The form has been redesigned according to the results and expert opinions and used. The questions that are included in the form are answered by nine school administrators whose are the members of this board, three school counselors and five teachers who are employed in those schools and content analysis of the answers are performed.

3. Findings, Discussion and Results

The research results revealed that the most frequent disciplinary problems that are determined in vocational high schools are “Treating badly to friends” (number of students is 103), “Smoking cigarettes or owning” (number of students is 88), and “disrespect to teachers” (number of students is 96). The least frequent disciplinary problems that are observed in vocational high schools are “Having obscene content” (number of students is 1) and “Preventing duties that are given by school” (number of students is 7). When we look at the number of disciplinary actions with respect to grade level, ninth grade students received 119, tenth grade students received 121, eleventh grade students received 140, twelfth grade students received 49, and all of the students received in total of 429 punishments. When we look at the proportion of students who receive punishments, %3.43 of the ninth graders, %4.90 of the tenth graders, % 5.90 of the eleventh graders, and %2.17 of the twelfth graders received punishment. Overall, it is observed that % 4.07 of the all students received punishment. To sum up, when distribution of the punishment enforcement numbers across vocational high schools in Siirt, it is found that the most number of punishments was enforced in School Z by far. It is stated by disciplinary board members during the interview that the reason of observing more frequent disciplinary issues in vocational high schools compared to other high schools is because most of the students who choose to enroll in vocational high schools are students who get low scores in central examinations and who come from families and environments with low socio-economic profile. As a result, it is observed through an examination of disciplinary issues that are observed in vocational high schools in general, it is mostly caused by not fitting into the school, insufficient orientation, and consulting educations. In addition, it is found that disciplinary rules and regulations that are established to prevent unintended behaviors fail to create intended effect. Upon analyzing the information collected it is understood that the same student is enforced with disciplinary action for repeating the same behavior which caused to a punishment earlier. This shows that punishment is not effective enough to prevent misbehaviours leading to discipline problems. Another result found in this research is that preventive and close relationship with family are not used effectively in disciplinary issues. In addition, disciplinary actions are perceived as only a punishment procedure in vocational high school. Because, none of the vocational high school disciplinary board issued an award. Whereas, punishment and award are two important variables that are used together in training and education. In contemporary education concept, discipline is obtained more by using positive reinforcement. The fact that the awarding procedure has never been used as an encouragement is quite thought-provoking. Using awards as a motivation-increasing variable on students in vocational high schools, may increase academic success level that is low currently.